

Studia Biblica Slovaca

Ročník 9

2017

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník IX (2017), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAKOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Košice, SK) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KEUSKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali Štefan Macko, Zuzana Očkajáková, Cathal Ó Manacháim, Helena Panczová, Július Pavelčík, Daniel Škoviera a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2017.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Kniha Sirachovcova plná inšpirácie

Pavel Vilhan

Úvod

Zverejnenie dokumentu Pápežskej biblickej komisie (PBK) o *Inšpirácii a pravde Svätého písma (IPSP)* je skvelou príležitosťou pre zviditeľnenie Knihy Sirachovca z viacerých dôvodov. Prvým je jeho pomerne obmedzené použitie v liturgii. Lekcionáre a liturgia hodín citujú 306 veršov z celkového počtu 1443 veršov, čo je 21,2 % rozsahu Knihy Sirachovca. Druhým dôvodom je latinský preklad, ktorý je východiskom liturgických textov oproti hebrejským rukopisom, ktoré boli objavené už pred 120 rokmi, no s ich znením nás v slovenčine zatiaľ iba čiastočne oboznamuje poznámkový aparát Jeruzalemskej Biblie. Do tretice túto knihu uznávajú za inšpirovanú iba katolíci a pravoslávni kresťania. Napriek uvedeným dôvodom, Kniha Sirachovca je jedným z prvých svedkov formujúceho sa kánonu Písma, ako to naznačuje aj dokument PBK (porov. *IPSP*, 56).

PBK ako hlavný dôvod výberu Knihy Sirachovca uvádza skôr jej „syntetický“, čiže súhrnný charakter (porov. *IPSP*, 20). Okrem zhodnotenia tejto skutočnosti by sme chceli zistiť, či by sa Kniha Sirachovca mala naozaj považovať za reprezentatívnu múdroslovnú knihu, a napokon ponúkneme výber ďalších perikop knihy, ktoré môžu podporiť myšlienku jej inšpirovanosti a pravdy.

1 Texty a ich hodnota

Hoci prvé fragmenty Knihy Sirachovca v hebrejčine boli objavené koncom 19. storočia, širšia akademická obec začala o ich systematický výskum javiť mimoriadny záujem najmä po roku 2000. Hlavným dôvodom pre tento výskum bolo štúdium vývinu hebrejčiny z jazykového hľadiska; ďalším bol historický a kultúrny kontext intertestamentárneho obdobia, ktoré táto kniha zachytáva. Zatiaľ čo tieto dôvody sú prítlačivejšie pre bádateľov zo židovstva, kresťania, a zvlášť katolíci, sa sústreďujú aj na problém kanonicity. Emeritný

profesor na Pápežskom biblickom inštitúte v Ríme M. Gilbert, odborník na múdroslovnú literatúru, a najmä na Knihy múdrosti a Sirachovca, skúmal používanie rozličných verzií a druhov textov Sirachovca. Zistil, že preklady do modernej reči prijímajú rovnakou mierou tzv. dlhú a krátku verziu. Podľa neho by obidve verzie textu mali byť vnímané ako kánonické a inšpirované¹. Takisto je presvedčený, že inšpiráciu treba uznať jednak autorovi knihy v hebrejčine, jeho prekladateľovi do gréčtiny, ako aj každému autorovi dodatkov, ktoré Cirkev prijala².

Súčasný oficiálny liturgický text Katolíckej cirkvi, tzv. Neovulgáta, po vzore Vulgáty používa dlhú verziu Knihy Sirachovca. Pôvodný dokument PBK čerpá citácie z talianskeho prekladu Biblie CEI (2008), ktorý sa pridŕža znenia Neovulgáty, hoci čísla veršov už koriguje podľa štandardného systému, ktorý je založený na Septuaginte. Vieme, že latinský text prešiel mnohými úpravami, o čom svedčí aj kritické vydanie Vulgáty, vydané benediktínmi v Ríme (1964). Podľa predslavu k tomuto dielu boli Predhovor a Chvála otcov včlenené do textu až v 5. – 6. storočí³. A. A. Di Lella tvrdí, že predchodca Vulgáty, tzv. *Vetus Latina*, vytvorený približne v 2. storočí a v hrubých rysoch odvodený od dlhej gréckej verzie, obsahuje „viac dublet, variantov, glos a interpolácií než ktorákoľvek iná kniha latinskej Biblie“⁴. Okrem toho, kritický čitateľ sa nikdy neuspokojí s prekladom, ak má možnosť siahnuť po texte v pôvodine. Z tohto jednoduchého dôvodu urobili prekladatelia dokumentu *IPSP* do slovenčiny logické a rozumné rozhodnutie používať citácie zo Slovenského ekumenického prekladu (SEB), ktorý v prípade Knihy Sirachovca čerpá z dlhej verzie gréckeho textu. Príkladom dosť veľkých odchýlok medzi dostupnými slovenskými prekladmi je Sir 44,2, kde SEB uvádza: „Pán prejavil svoju veľkú slávu, svoju odvekú vznešenosť.“ Botekov preklad tu znie trochu voľnejšie: „Boh ich obdaril veľkou slávou a na nich ukázal svoju veľkosť od najstarších čias.“ Dva hebrejské rukopisy (B a M) pritom takmer zhodne čítajú verš takto: „Veľkú slávu udeľuje Najvyšší, i svoju vznešenosť, od dní odvekých.“ (vl. prekl.) Katolícky preklad (SSV) ponúka iba druhú polovicu verša podľa Vulgáty „svojou odvekou veľkodušnosťou“ – prvá polovica verša záhadne zmizla – a v Neovulgáte znie na tomto mieste bližšie gréckej pôvodine: „Pán

¹ Porov. GILBERT, L'Éclésiastique, 233.

² Porov. GILBERT, Siracide, 1420.

³ Porov. *Biblia Sacra*, IX-XII.

⁴ SKEHAN – DI LELLA, *The Wisdom of Ben Sira*, 56-57.

ukázal veľkú slávu, svoju vznešenosť od vekov.“⁵ Vzhľadom na doteraz v celosti nepublikovaný text Sirachovca v Neovulgáte nie je možné slovenskému čitateľovi ponúknuť iný, presnejší preklad, ako je SEB. Takisto sa za štandardný východiskový text v kritickom štúdiu Sirachovca berie grécky text, pretože kompletný hebrejský text nie je zatiaľ k dispozícii.

Ďalšou výraznou črtou Knihy Sirachovca je jej autorstvo. Ben Sira kladie dôraz na osobný príklad učiteľa múdrosti. Nemôže ním teda byť legendárny Šalamún, hoci jeho popularita v čase Sirachovca bola veľmi veľká, ako to dokazujú ostatné múdroslovné knihy, používajúce jeho meno. Sirachovec zaradil do svojej učebnice aj stručné autobiografické výroky a na konci knihy dvakrát podpisuje svoje dielo celým menom (porov. 50,27; 51,30). Ako učiteľ Písma pozýva do vlastnej školy (porov. 51,23) a naprieč celým dielom sa svojmu žiakovi prihovára familiárne בןי, „syn môj“, resp. τέκνον „dieťa (moje)“. Používa teda dostupné prostriedky na dosiahnutie rešpektu voči svojej osobe, aby tak s využitím vlastnej autority mohol formovať mladého čitateľa k úcte voči Písmu. Toto považujeme za dôležitý prvok, na ktorý treba pamätať aj pri čítaní pasáží o Knihe Sirachovca v *IPSP*.

2 Poznámky k bodu 20 a 80

Prvá časť bodu 20 popisuje inšpiráciu v sapienciálnych knihách Starého zákona ako podnet a prameň dialógu medzi učiteľom a jeho poslucháčom, pričom obidvaja majú spoločnú vieru v Boha Izraela. Úmyslom a výsledkom tohto dialógu je vývin daru múdrosti, ktorý prichádza od samotného Boha. *IPSP* používa Knihu Sirachovca ako príklad na zobrazenie spôsobov vzťahu s Bohom v múdroslovnej literatúre. Ako už bolo spomenuté, motívom pre výber tejto knihy spomedzi ostatných sapienciálnych kníh je jej súhrnný charakter. *IPSP* však už viac nešpecifikuje ani nevysvetľuje, o aký druh syntézy tu ide. Určité náznaky ponúka odkaz na Predhovor, ktorý sumarizuje úsilie autora i prekladateľa knihy predložiť bohatstvo poznania Božieho slova tým ľuďom, ktorí sa podľa neho snažia žiť. Z pohľadu Sirachovcovho vnuka, za ktorého sa prekladateľ v Predhovore označil, je kniha učebnicou plnou pozorovaní a zistení, ktoré Sirachovec počas celého svojho života zozbieral. Trojnásobné opakovanie zoznamu: „Zákon... Proroci a ostatné knihy/Písma...“

⁵ *Sväté písmo*. In: *Katolícka cirkev na Slovensku* [online]. [cit. 2016-12-01]. Dostupné na internete: <https://dkc.kbs.sk/dkc.php?in=Sir44>.

(Sir 0,1-2.8-10.24-25) a dvojité pripomenutie „života podľa Zákona“ (0,14.36) ponúkajú súhrnný pohľad na kánon Písma a na úmysel napísania knihy i jej Predhovoru⁶.

Predhovor je prvotným svedectvom o inšpirácii v Knihe Sirachovca. Prekladateľ opisuje svojho starého otca Jésusa ako sčítaného človeka zbehlého v Písmach. Takto nám poskytuje najstarší doklad o existencii židovského kánonu. Prvým spôsobom je tak „dôkladné a vierou preniknuté čítanie svätých Písem“, ktoré sa stalo prameňom autorovej múdrosti, čím ho táto priviedla k hlbokému zjednoteniu s Bohom. *IPSP* využíva najznámejší a jedinečný citát celej knihy: „Toto všetko je kniha zmluvy Boha, Najvyššieho, zákon, ktorý nám uložil Mojžiš ako dedičstvo pre Jákobove zhromaždenia.“ (24,23) V ňom sa nerozlučne spája múdrosť s knihou Zákona a Sirachovec tento fascinujúci objav umiestňuje priamo do stredu svojej knihy. Personifikácia múdrosti, ktorá predchádza tomuto kľúčovému veršu, je pre Sirachovca najlepšie akceptovaná v prostredí spoločenstva čiže Jákobovho zhromaždenia, ktoré knihu Zákona prijalo, čítalo a podávalo ju ďalším pokoleniam.

IPSP vidí pôvod autorovej snahy poučiť iných v dvoch hlavných zdrojoch: „v štúdiu Zákona“ a „skúškach života“. Podľa 4,17-18 zosobnená múdrosť nechystá bohatú hostinu známu z Prísloví, kde prítiažlivá Pani Múdrosť pozýva prostoduchých mladíkov (porov. Prís 9,1-12). U Sirachovca, naopak, múdrosť nabáda k striedmosti a oboznamuje svojich poslucháčov, že je nevyhnutné podstúpiť trápenia a tvrdé skúšky skôr, ako im odhalí svoje tajomstvá. Sirachovcov príhovor k žiakom v 2. kapitole je zrejmy: „Dieťa moje, ak prichádzaš slúžiť Pánovi, priprav sa na skúšku.“ (Sir 2,1); „Veď zlato sa skúša ohňom a ľudia milí Bohu v peci poníženia.“ (v. 5) Trojitou anaforou: „Vy, čo sa bojíte Pána“ (2,7.8.9) autor zdôrazňuje dôležitosť vlastného úsilia o spoluprácu s Božou milosťou počas napredovania po náročnej ceste vzdelávania⁷. Toto úsilie, aj keď ho *IPSP* osobitne nevyzdvihuje, je pre Sirachovca kľúčovým prvkom knihy, ktorý sa zviditeľňuje v hebrejskom texte pod pojmom מוסר a v gréckom texte pod pojmom παιδεία. Tieto pojmy sa v knihe používajú v dvoch významoch: „vzdelanosť“ ako intelektuálne snaženie a „disciplína“ ako fyzické snaženie, napr. „Lebo múdrosť a vzdelanosť je bázeň pred Pánom...“ (1,27); „Disciplína a robota (prináleží) otrokovi.“ (33,25)

⁶ Porov. VOITILA, For Those Who Love Learning, 460.

⁷ Porov. CALDUCH-BENAGES, *En el crisol de la prueba*, 112.

Aj osobné štúdium si zasluhuje vysvetlenie. Doteraz sme mohli vnímať Sirachovca z pohľadu jeho vnuka ako niekoho, kto z vlastnej iniciatívy neúnavne študoval Písma. Podľa 6,33-36 je však rovnako dôležité, ba „nevyhnutné“⁸ počúvať starších a hľadať u nich radu:

Ak budeš rád počúvať, veľa získaš, ak nakloníš svoje ucho, staneš sa múdrom. Stoj tam, kde je veľa starších: kto je múdry, k tomu sa pripoj. Ochotne poslúchaj každú reč o Božích veciach, nech ti neuniknú múdre príslovia. Ak uvidíš rozumného, hneď zavčas rána choď k nemu, nech tvoja noha derie prahy jeho dvier.

Prv ako na konci bodu 20 odznie záverečný citát z 15,1: „Kto sa bojí Pána, bude takto konať, a kto sa pridáva zákona, získa múdrosť.“, je tu ešte jedna vlastnosť Sirachovcovho spisu, ktorá sa zaoberá postavou učiteľa. Je to Sirachovcov údajný autoportrét, ktorý mnohí vidia v kap. 38–39 a ktorý rozoberá rôzne profesie, a tak postupne prichádza k povolaniu najvznešenejšiemu – k štúdiu Zákona. V tejto úvahe Sirachovec chápe svoju múdrosť ako Boží dar, pretože mu umožňuje: *čítať Písmo* (39,1), *skúmať záhady podobienstiev* (v. 3), *získať prístup k mocnárom a cestovať* (v. 4), *modliť sa k Bohu a slúžiť mu* (v. 5). *IPSP* v súvislosti s už citovaným unikátnym ústredným veršom knihy 24,23 tiež upriamuje pozornosť na citát z 33,18 (porov. 24,34): „Všimnite si, že som sa nenamáhal sám pre seba, ale pre všetkých, čo hľadajú vzdelanie.“ V knihe teda nachádzame dva autobiografické prirovnania, ktoré stoja za povšimnutie. V 24,30 sa Sirachovec prirovnáva k „jarku odrazenému z rieky..., prívodu vody do rajskej záhrady“. V 33,16 sa zasa vníma „ako ten, čo paberkuje po obračoch hrozna“. Podstata je však pri obidvoch obrazoch rovnaká. Sirachovec chce pokorne slúžiť všetkým bádateľom múdrosti, ktorí sú ochotní vložiť svoju šiju do jarma múdrosti (porov. 6,30; 51,26).

Ako učiteľ, usilujúci sa o dokonalosť, Sirachovec používa príklady, ktoré starostlivo zostavil vo Chvále otcov (kap. 44–50), čiže v oslavnej básni o význačných osobnostiach biblickej histórie. *IPSP* konštatuje, že týmto spôsobom autor číta tradíciu predkov ako Božiu činnosť v prospech svojho ľudu Izraela. Potom *IPSP* pokračuje v menovaní dvoch reprezentantov božskej inšpirácie: Mojžiša za Tóru a Izaiáša za Prorokov. Uvažovaním o týchto postavách, ako aj o Zákone a Prorokoch všeobecne, podľa *IPSP* Sirachovec dosiahol spojenie s Bohom a získal jeho múdrosť. O chvíľu sa znova vrátíme k tejto časti Sirachovcovej knihy vzhľadom na inšpiráciu. Nateraz stačí

⁸ DI LELLA, The search of Wisdom, 188-190.

povedať, že Sirachovec vidí Izaiáša ako „inšpirovaného“, dosl. „(s) mocou veľkého ducha“, pretože „ním videl posledné veci“ (48,24). Toto by mohlo byť jediné takmer doslovné vyjadrenie *inšpirácie* v podaní Sirachovca, pokiaľ by sme nevzali do úvahy jeho obľúbený nástroj tvorby odvolávok, tzv. interpolácií na skoršie biblické texty. Možno sa takýmto spôsobom snažil zároveň vytvoriť spojenie s postavou proroka Izaiáša, ktorého kniha začína slovom „videnie“ (porov. Iz 1,1).

Posledný odsek bodu 20 cituje zo záverečných veršov (Sir 50,27-29), kde sa Sirachovec lúči so svojimi čitateľmi v blahoslavenstve, v ktorom ich povzbudzuje k uvažovaniu a uskutočňovaniu celej jeho knihy, aby nakoniec získali Božiu múdrosť. Toto je pre *IPSP* ďalšie znamenie božskej inšpirácie v Knihe Sirachovca.

Bod 80, ktorý je podstatne stručnejší než bod 20 a je zaradený až po dlhšej diskusii o pravde Písma v Knihe múdrosti, obsahuje veľmi priliehavé vyjadrenie teologickej pravdy, vyplývajúcej z čítania Knihy Sirachovca. Je ňou myšlienka Božieho milosrdenstva, ktoré je pre Sirachovca interpretačným kľúčom celej knihy⁹. Najvýznamnejšie pasáže, oslavujúce Boha a jeho veľkodušnú starostlivosť o človeka, sa u Sirachovca vynímajú na začiatku, uprostred a na konci knihy. Podobne ako v prípade inšpirácie, ktorá vedie k múdreému konaniu, *IPSP* si všíma aj ľudskú zodpovednosť, ktorá sa vzhľadom na Božie milosrdenstvo realizuje v schopnosti obrátiť sa. *IPSP* vidí v milosrdenstve Boha meradlo jeho veľkosti, a to sa prejavuje v Knihe Sirachovca nielen hymnami, ale aj príkladmi biblických postáv, ktoré toto milosrdenstvo skúsili na sebe. Sirachovec namiesto Šalamúna a jeho múdrosti predkladá svojmu žiakovi príklad pokorného Dávida, ktorému Boh odpúšťa závažný hriech. Pre Sirachovca je totiž podriadenosť Božej autorite znakom najvyššej ľudskej múdrosti a zrelosti.

⁹ Porov. VILHAN, O páde do Božích rúk, 106.

3 Ďalšie relevantné texty neprítomné v *IPSP*

Ďalším dôležitým a možno aj podstatným prameňom Sirachovcovho poznania je okrem doteraz spomenutého osobného štúdia a skúšok aj jeho *cestovanie*¹⁰:

Kto mnoho cestoval, veľa vie, kto mnoho skúsil, rozpráva rozumne. Kto nič neskúsil, málo vie, ale scestovaný oplýva šikovnosťou. Mnoho som videl na svojich cestách a pochopil som viac vecí, ako dokážem vyrozprávať. Viac ráz som sa dostal do smrteľného nebezpečenstva, ale zachránil som sa vďaka týmto skúsenostiam. Duch tých, čo sa boja Pána, bude žiť, lebo ich nádej sa upiera na Záchrancu. (34,9-13)

Toto je zároveň posledná autobiografická poznámka od Sirachovca. Vo všetkých troch prameňoch vedomostí Sirachovec ukazuje obrovskú múdrosť získanú vďaka bázni pred Pánom.

Chvála otcov môže ponúknuť viac ako iba dva príklady z celkových 31¹¹ menovaných osobností s veľkou autoritou a Božím požehnaním. Samozrejme, ide o vlastnú voľbu samotného Sirachovca, kto a prečo sa v jeho zozname vyskytuje po mene. Kritériá tejto voľby sú zreteľne určené už v úvodnej básni 44,1-15. Verše 1-2 predstavujú dve úvodné čnosti, pre ktoré si otcovia zasluhujú zviditeľnenie svojho mena: כבוד „česť“, resp. „sláva“ a חסד „láskavosť“, resp. „zbožnosť“. Ako v prípade všadeprítomného pojmu מוסר resp. παιδεία, tak aj tieto hebrejské pojmy označujú buď antropologické, alebo teologické hľadisko ľudského správania. כבוד môže byť metaforou pre Boží dar, ktorý umožnil otcovi, aby konal s חסד v prospech Božieho ľudu. V nasledovných veršoch sú kategórie otcov rozpísané ešte detailnejšie. Najbližšou paralelou pre vodcovské osobnosti Izraela Mojžiša a Izaiáša, ktoré si *IPSP* všíma v súvislosti s Tórou a Prorokmi, je text v 44,4: „Jedni viedli ľud svojimi premyslenými zámermi, schopnosťou rozumieť múdrosti ľudu a múdrymi slovami pri ich výchove.“

Výberom práve Mojžiša a Izaiáša spomedzi ostatných významných biblických postáv *IPSP* teda, zdá sa, uprednostňuje výchovný aspekt

¹⁰ Porov. LAVOIE, Ben Sira le voyageur, 48-57; CALDUCH-BENAGES, Elementos de inculturación helenista, 292-295.

¹¹ Toto číslo vychádza z dostupného hebrejského textu. V zozname je aj Jób (porov. Sir 49,9), ktorý v gréckom texte chýba, na rozdiel od Roboáma a Jarobeáma (porov. 47,23-24), prvých kráľov rozdeleného kráľovstva, ktorých grécky text menuje, no hebrejský iba pripomína ich najväčšie hriechy.

Sirachovcovej knihy. Sirachovec nepochybne chváli zachovávanie Zákona a ctí si každého, kto v biblickej minulosti poučoval iných o Zákone slovom alebo činom. Sú však aj iné biblické postavy, ktoré Sirachovec chváli pre ich osobitnú úlohu v službe Bohu v liturgii slova, ktorá je podľa *IPSP* „najadekvátnejšie (miesto) pre ohlasovanie Svätého písma a predstavuje aj najvhodnejší kontext pre štúdium jeho inšpirácie a pravdy“ (*IPSP*, 3). Vo svojej Chvále otcov Sirachovec osobitne vyzdvihuje osoby, ktoré zohrávali kľúčovú úlohu v zavádzaní a udržiavaní pravej služby Bohu (porov. 44,15)¹². Popri Mojžišovi, no v značne širšej miere, vyzdvihuje Árona za to, že učil ľud Božím prikázaniam a predpisom (45,17), pretože bol ustanovený a pomazaný Mojžišom, aby slúžil Bohu ako kňaz a požehnával jeho ľud v jeho mene (45,15). Podobnými slovami pripisuje túto kňazskú úlohu Pinchásovi a dokonca Dávidovi (porov. 45,23.25). Podľa Sirachovca je to práve Dávid, ktorý naveky prispel ku kráse liturgie skladaním žalmov, čím viedol ostatných k oslave Boha z celého srdca (47,8-10). Šalamúnovi sa tiež pripisuje obrovská zásluha na budovaní chrámu, omnoho viac si však Sirachovec všima jeho odpad od viery, za čo žne najväčšiu kritiku a odsúdenie spomedzi všetkých menovaných otcov¹³. Žiadna iná sapienciálna kniha sa neodvažuje Šalamúna kritizovať a Kniha múdrosti, zdá sa, ho dokonca obhajuje pred Sirachovcom tak, že mu pripisuje získanie daru múdrosti už od mlada (porov. Múd 4,8-9; 8,19-21). Namiesto toho Sirachovec uprednostňuje starý zrelý vek ako najlepší pre tento dar (porov. Sir 6,18; 25,4-6). Živý obraz posledného chvályhodného predka, veľkňaza Šimona II., je zasadený do chrámovej liturgie a je zavŕšený požehnaním nad ním a nad všetkými, ktorí sa pridajú k jeho bohoslužbe (porov. 50,1-24).

Záver

Týmto príspevkom sme chceli preskúmať zmysel a cieľ použitia Knihy Sirachovca ako príkladu inšpirovanej knihy, ktorú PBK odporúča ako reprezentatívny text spomedzi ostatných textov sapienciálnej literatúry. Aj keď je „bázeň pred Pánom“ veľmi dôležitým pojmom podobne ako v ostatných múdroslovných knihách, jestvuje zásadný rozdiel v jeho interpretácii. Kým ostatné knihy hovoria o múdrosti, ktorá vedie k bázni pred Pánom, pre Sirachovca je bázeň pred Pánom východiskom pre nadobudnutie múdrosti.

¹² CORLEY, Sirach 44:1-15, 151.

¹³ BROWN, God and Men in Israel's History, 216.

Kniha ponúka množstvo informácií o samotnom autorovi alebo o jeho prekladateľovi, čo opäť predstavuje jedinečný jav medzi ostatnými knihami múdroslovia. Podľa všetkého sa autor snaží posilniť vlastnú pozíciu autority vo funkcii reálneho učiteľa, píšuceho vo vlastnom historickom kontexte. Ostatné múdroslovné knihy sa otázkou dejín Izraela, a z toho plynúceho poučenia, nezaoberajú. Z tohto pohľadu jediným zjednocujúcim prvkom všetkých múdroslovných kníh, ktoré tento *IPSP* môže čitateľovi ponúknuť, je pochopenie múdrosti ako daru od Boha.

Bod 20 nevenuje pozornosť aspektu ľudskej skúsenosti, ktorá sa zbierala a podávala z generácie na generáciu, čo je jav pre sapienciálne knihy typický a prirodzený kvôli svojej didaktickej povahe. Sme presvedčení, že Kniha Sirachovca môže ponúknuť oveľa viac pre poučenie v Písme, ako aj v praktickom živote na dlhé roky. V každej životnej situácii nás táto kniha učí, že Boh je prameňom, z ktorého ľudia čerpajú svoju múdrosť, každý natoľko, nakoľko zachováva Zákon a žije nábožne v modlitbe a službe Bohu. Sirachovec môže byť inšpiráciou pre tých, ktorí túžia učiť iných pokorným príkladom vlastného života. „Lebo bázeň pred Pánom je múdrosť a disciplína, on má zaľúbenie vo vernosti a pokore.“ (1,27; vl. prekl.)

Zoznam použitej literatúry

- Biblia Sacra iuxta Latinam Vulgatam versionem*. Sapientia Salomonis. Liber Hiesu Filii Sirach, Roma: Typis Polyglottis Vaticanis, 1964.
- BROWN, Teresa R.: God and Men in Israel's History. God and Idol Worship in Praise of the Fathers (Sir 44-50). In: Renate Egger-Wenzel (ed.): *Ben Sira's God. Proceedings of the International Ben Sira Conference, Durham – Ushaw College 2001* (BZAW 321), Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2002, 214-220.
- CALDUCH-BENAGES, Nuria: Elementos de inculturación helenista en el libro de Ben Sira: Los viajes, *EstBib* 54 (1996) 289-298.
- CALDUCH-BENAGES, Nuria: *En el crisol de la prueba. Estudio exegético de Sir 2,1-18* (ABE 32), Estella (Navarra): Verbo Divino, 1997.
- CORLEY, Jeremy: Sirach 44:1-15 as Introduction to the Praise of the Ancestors. In: Géza G. Xeravits – József Zsengellér (eds.): *Studies in the Book of Ben Sira. Papers of the Third International Conference on the Deuterocanonical Books, Shime'on Centre, Pápa, Hungary, 18-20 May, 2006* (JSJS 127), Leiden – Boston: Brill, 2008, 151-181.
- DI LELLA, Alexander Anthony: The search of Wisdom in Ben Sira. In: Jack C. Knight – Lawrence A. Sinclair (eds.): *The Psalms and other studies on the Old Testament presented to Joseph I. Hunt*, Nashotah, WI: Nashotah House Seminary, 1990, 185-196.
- GILBERT, Maurice: L'Éclésiastique: quel texte? quelle autorité?, *RB* 94 (1987) 233-250.
- GILBERT, Maurice: Siracide. In: *DBS* XII (1996), 1389-1437.

- LAVOIE, Jean-Jacques: Ben Sira le voyageur ou la difficile rencontre avec l'hellénisme, *ScEs* 52 (2000) 37-60.
- SKEHAN, Patrick William – DI LELLA, Alexander Anthony: *The Wisdom of Ben Sira. New Translation with Notes by †Patrick W. Skehan. Introduction and Commentary by Alexander A. Di Lella* (AB 39), New York: Doubleday, 1987.
- Sväté písmo*. In: *Katolícka cirkev na Slovensku* [online]. [cit. 2016-12-01]. Dostupné na internete: <https://dkc.kbs.sk>.
- VILHAN, Pavel: O páde do Božích rúk z pohľadu Knihy Sirachovca. In: Vladimír Juhás (ed.): *Aký je Boh Starého a Nového zákona?*, Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, 93-109.
- VOITILA, Anssi: For Those Who Love Learning. How the Reader is Persuaded to Study the Book of Ben Sira as a Translation. In: Juha Pakkala – Martin Nissinen (eds.): *Houses Full of All Good Things. Essays in Memory of Timo Veijola* (SESJ 95), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2008, 451-460.

Zhrnutie

Tento príspevok chce vstúpiť do diskusie o vnímaní Svätého písma ako inšpirovaného samotnými autormi posvätných kníh, nakoľko je možné ich identifikovať. Zaradenie Knihy Sirachovca do dokumentu *Inšpirácia a pravda Svätého písma* treba považovať za významný a prospešný počin kvôli jej obsahu, a to napriek tomu, že nie je považovaná za inšpirovanú ani židmi, ani protestantmi. Je však dôležitým svedkom tvorby kánonu inšpirovaných kníh tak židmi, ako aj kresťanmi. Príspevok komentuje body 20 a 80 venované Knihe Sirachovca a predkladá ďalšie možné pohľady vychádzajúce z knihy, ktoré podporujú myšlienku inšpirácie Písma i jeho čitateľa. Kým *Inšpirácia a pravda Svätého písma* vyzdvihuje inšpiráciu u Sirachovca na základe jeho osobného štúdia Písem a významných postáv národných dejín, kniha tiež vyzdvihuje získavanie skúseností od starších a z ciest do cudziny. Aj keď bol Sirachovec predovšetkým pisárom a učiteľom, dbal o prípravu svojich žiakov do života nielen na intelektuálnej a náboženskej, ale aj na praktickej úrovni.

Kľúčové slová: disciplína, osobné štúdium, cestovanie, autorita, praktická múdrosť.

Summary

With this paper, we would like to enter the discussion of inspiration of the Sacred Scripture as it was perceived by the identifiable authors of the holy books. The implementation of the Book of Sirach into *The Inspiration and Truth of Sacred Scripture* was a significant and beneficial step because of its content, despite the fact that neither Jews nor Protestants consider it inspired. Yet, it is an important witness of formation of the canon by both Jews and Christians. This paper comments on paragraphs twenty and eighty dedicated to the Book of Sirach and proposes additional possible aspects from the book that support the idea of inspiration of the Scripture and of its reader. While *The Inspiration and Truth of Sacred Scripture* highlights the inspiration in the Book of Sirach based on Sirach's personal study of the Scriptures and of the noteworthy personalities of national history, it also features his acquisition of experiences from elders and from travels abroad. Sirach was not only a scribe and teacher. He also paid attention in preparing his students for life; he prepared them not only at an intellectual and religious level but also at the practical one.

Key words: discipline, personal study, travels, authority, practical wisdom.

Pavel Vilhan
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Banská 28, 976 32 BADÍN, Slovenská republika
Pavel.Vilhan@frcth.uniba.sk

Contents

Treaties

<i>Mykhaylyna KLUSKOVÁ</i> The Motif of Land as an Object of Ownership in Psalm 37	137-152
<i>Martina KORYTIAKOVÁ</i> On the Meaning of εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ in Jdt 16:2b	153-174
<i>Pavel VILHAN</i> The Book of Sirach Full of Inspiration	175-185
<i>Alfio Marcello BUSCEMI</i> Paul of Tarsus and Mother Church of Jerusalem	186-207
<i>Helena PANCZOVA</i> The Technique of Translating from Biblical Greek (4): An Analysis of the New Slovak Translation of Psalms 50(51)– 74(75) According to the Septuagint	208-249

Notes

<i>Blažej ŠTRBA</i> The Influence of the Latin <i>misericos</i> on the New Testament Translation “merciful”	250-259
Reviews	260-277
Communications and References	278-282

Obsah

Štúdie

<i>Mykhaylyna KLUSKOVÁ</i> Motív zeme ako predmetu vlastníctva v Žalme 37	137-152
<i>Martina KORYTLAKOVÁ</i> On the Meaning of εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ in Jdt 16:2b	153-174
<i>Pavel VILHAN</i> Kniha Sirachovcova plná inšpirácie	175-185
<i>Alfio Marcello BUSCEMI</i> Pavol z Tarzu a materská Cirkev z Jeruzalema	186-207
<i>Helena PANCZOVÁ</i> Technika prekladu z biblickej gréčtiny (4): Analýza nového slovenského prekladu žalmov 50(51)–74(75) podľa Septuaginty	208-249

Poznámky

<i>Blažej ŠTRBA</i> Vplyv latinského <i>misericors</i> na novozákonnú prekladovú voľbu „milosrdný“	250-259
Recenzie	260-277
Správy a oznamy	278-282